

# CAPITOLUL 1

## ASPECTE INTRODUCTIVE PRIVIND DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT

### 1. Elementul de extraneitate

Dreptul internațional privat<sup>1</sup>, cunoscut în alte sisteme de drept și sub denumirea de Dreptul conflictului de legi (*The conflict of laws*)<sup>2</sup>, ca disciplină de studiu, prezintă o particularitate constând în faptul că studiază raporturile juridice de drept privat cu element de extraneitate.

Elementul de extraneitate este acea parte a raportului juridic aflată în străinătate sau sub incidența unei legi străine. El nu este un element nou (al patrulea după: subiecte, conținut, obiect) al raportului juridic, putându-se regăsi în oricare dintre aceste trei elemente.

Astfel:

– elementul poate exista în legătură cu subiectele unui raport juridic, de exemplu pentru persoanele fizice: cetățenia uneia/ambelor părți, domiciliul sau reședința, religia (în anumite sisteme de drept); iar pentru persoane juridice: sediul, naționalitatea sau fondul de comerț;

---

<sup>1</sup> Pentru analize monografice, a se vedea: I.P. Filipescu, *Drept internațional privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2006; D.A. Sitaru, *Drept internațional privat*, Ed. Lumina Lex, București, 2000; D. Gutmann, *Droit international privé*, 6<sup>e</sup> édition, Ed. Dalloz, 2009; J. Derruppe, *Droit international privé*, 13<sup>e</sup> édition, Dalloz, 1999; G. Goldstein, E. Groffier, *Droit international privé*, Les Éditions Yvon Blais Inc., 1998; Cheshire, North and Fawcett, *Private international law*, 14<sup>th</sup> edition, Oxford University Press, 2008; T. Ballarino, D. Milan, *Corso di diritto internazionale privato*, terza edizione, Ed. Casa Editrice Dott Antonio Milani (CEDAM), 2008; B. Barel, S. Armellini, *Manual breve Diritto internazionale privato*, Dott. A. Giuffrè Editore, Milano, 2007; E. Groffier, *Précis de droit international privé québécois*, 4<sup>e</sup> édition, Les Éditions Yvon Blais Inc., 1990.

<sup>2</sup> A se vedea: I. Brown, *Conflict of laws*, Ed. Old Bailey Press, Londra, 2001; Dicey and Morris, *The conflict of laws*, 12<sup>th</sup> edition, Ed. Sweet & Maxwell, Londra, 1993; J.G. Collier, *Conflict of laws*, 2<sup>nd</sup> edition, Ed. Cambridge University Press, 1994; E.F. Scoles, P. Hay, *Conflict of Laws*, St. Paul, Minn., Ed. West Publishing Company, 1992.

– elementul de extraneitate poate să vizeze obiectul raportului juridic, de exemplu un bun (ca obiect derivat al raportului juridic) care se află în străinătate;

– și, în sfârșit, în legătură cu conținutul raportului juridic, elementul de extraneitate se poate materializa, după caz, în: – în ceea ce privește un act juridic – locul încheierii actului juridic sau locul executării contractului; – iar în ceea ce privește un fapt juridic – locul săvârșirii delictului, locul producerii prejudiciului.

## 2. Conflictul de legi

În cazul în care într-un raport juridic apare un element de extraneitate, pentru cel care trebuie să soluționeze aspectele care țin de acel raport se naște o problemă specifică: conflictul de legi.

Acesta este pasibil de două definiții:

– o definiție științifică: conflictul de legi este instituția care apare în cazul în care într-un raport juridic există un element de extraneitate și care constă în aceea că acelui raport juridic îi devin susceptibile de a i se aplica două sau mai multe sisteme de drept aparținând unor state diferite;

– o definiție metaforică: conflictul de legi este acea problemă care se pune în mintea celui care urmează să soluționeze un litigiu constând în întrebarea: care sistem de drept urmează a se aplica?

De exemplu, avem un contract de vânzare-cumpărare încheiat între o parte română – vânzător – și o parte germană – cumpărător. Contractul se încheie la București, marfa urmând a se livra în Germania. Între părți apare un conflict/litigiu legat de neexecutarea obligației de plată de către partea germană. Instanța română este sesizată. Întrebarea principală este: ce lege urmează să aplice aceasta?

*Elementele definitorii ale conflictului de legi:*

1. izvorul conflictului de legi: elementul de extraneitate;
2. conflictul de legi nu trebuie să ne ducă cu gândul la un conflict de suveranitate între state. Acest tip de conflict nu are nicio legătură cu dreptul internațional privat.

Astfel, sintagma „conflictul de legi” (termen generic) trebuie înțeleasă drept un „concurș de legi” (în sensul că se pot aplica ambele sisteme de drept). Și spunem acest lucru deoarece importantă este susceptibilitatea aplicării a cel puțin două sisteme de drept, normele materiale (aflate în concurs) putând conține uneori chiar aceeași reglementare.

Foarte important de reținut este că, deși conflictul se numește „de legi”, acest concurs există între sistemele de drept ale statelor respective.

Conflictul urmează a fi soluționat prin prisma sistemului de drept al instanței sesizate.

### **3. Raporturile juridice de drept internațional privat**

Conflictul de legi poate să se nască numai în legătură cu un raport juridic de drept privat. Numai în raporturile juridice de drept privat judecătorul național poate aplica o lege străină.

Ramurile în care pot apărea conflicte de legi:

- Dreptul comerțului internațional;
- Dreptul transporturilor;
- Dreptul civil;
- Dreptul familiei;
- Dreptul comercial;
- Dreptul muncii;
- Dreptul procesual civil.

Aceste domenii de reglementare le găsim prevăzute în art. 2.557 alin. (2) din Cartea a VII-a a Codului civil, intitulată *Dispoziții de drept internațional privat*: „în înțelesul prezentei cărți, raporturile de drept internațional privat sunt raporturile civile, comerciale, precum și alte elemente de drept privat cu element de extraneitate”.

*Per a contrario*, raporturile de drept public (drept administrativ, drept penal, procedură penală, drept fiscal, drept financiar) nu dau naștere la conflicte de legi, deși uneori și în aceste raporturi juridice pot interveni elemente de extraneitate.

## CAPITOLUL 2

# RELAȚIA DINTRE DREPTUL INTERNAȚIONAL ȘI ALTE RAMURI DE DREPT

În analiza raportului dintre dreptul internațional privat român și alte materii ale dreptului intern sau ale dreptului internațional, trebuie să pornim inevitabil de la faptul că, așa cum am stabilit în debutul acestei prezentări, dreptul internațional privat se distinge printr-o trăsătură de bază, nemaîntâlnită la alte ramuri, și anume că el este un drept conflictual.

Acest lucru înseamnă că, de regulă, scopul său este ca prin intermediul unor norme specifice, normele conflictuale, să rezolve conflictele de legi, prin trimiterea înspre normele materiale din sistemele de drept susceptibile de a se aplica, acestea din urmă soluționând pe fond raportul juridic cu element de extraneitate.

În continuare, o să încercăm o analiză pe scurt a relației dintre dreptul internațional privat și anumite ramuri de drept.

### **1. Dreptul internațional privat și dreptul civil în sens restrâns**

Având în vedere că dreptul internațional privat, după cum îi spune numele, are în vedere raporturi de drept privat, prima analiză comparativă trebuie evident făcută cu dreptul civil, în sens restrâns. Spunem în sens restrâns pentru că, în viziunea unor specialiști, dreptul civil ar conține de fapt toate aspectele dreptului privat.

Diferența esențială, care pare a rezulta dintr-o analiză a denumirii celor două ramuri de drept, este aceea că dreptul civil s-ar referi la raporturi de drept privat intern, pe când dreptul internațional privat s-ar ocupa de reglementarea mai vastă a ansamblului raporturilor de drept privat, care mai mult au în componența lor un element de extraneitate.

Cu adevărat, diferența relevantă dintre cele două ramuri este dată de faptul că, în timp ce dreptul civil român este un drept exclusiv

material, scopul său evident fiind acela de a studia normele juridice care guvernează raporturile juridice de drept civil intern, dreptul internațional privat este în principal un drept conflictual, un drept de trimitere, scopul său fiind acela de a rezolva conflictele de legi prin indicarea sistemului de drept material ce urmează să guverneze raportul juridic.

## **2. Dreptul internațional privat și dreptul comerțului internațional**

Următoarea comparație pe care încercăm să o realizăm este cea dintre dreptul internațional privat și dreptul comerțului internațional.

Comparația aceasta trebuie cu atât mai mult făcută cu cât pentru foarte mulți nespecialiști, dar și specialiști, există riscul de a crede că cele două discipline se suprapun.

Confuzia despre care facem vorbire este generată de două aspecte, mai mult formale, care pentru o persoană neavizată ar putea să reprezinte un argument în a le considera concurente:

- astfel, primul element ar fi dat de faptul că ambele sunt ramuri ale dreptului privat;
- al doilea element este oferit de cuvântul internațional din denumire.

În ceea ce privește primul element, acesta reprezintă o simplă legătură care nu este cu nimic deosebită față de legătura dintre dreptul internațional privat și orice altă ramură a dreptului privat intern: drept civil, drept comercial, dreptul familiei, dreptul transporturilor ș.a.m.d.

Pe de altă parte, caracterul internațional al celor două ramuri de drept reprezintă într-adevăr o asemănare, dar una care se limitează la faptul că, în principiu, raportul juridic care intră în obiectul de studiu al fiecăreia dintre cele două ramuri are în conținutul său un element de extraneitate<sup>1</sup>.

Diferența imensă dintre cele două ramuri, care ar trebui să elimine orice dubiu că acestea s-ar putea suprapune în reglementare, este aceeași

---

<sup>1</sup> Pentru analiza elementului de extraneitate legat de raportul de dreptul comerțului internațional, a se vedea D.A. Sitaru, *Dreptul comerțului internațional – Tratat*, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 12.

ca diferența pe care deja am particularizat-o, dintre dreptul internațional privat și dreptul civil.

Astfel, și în cazul acestor două ramuri, dreptul internațional privat rămâne un drept conflictual, oferind soluții doar în ceea ce privește identificarea legii aplicabile, pe când dreptul comerțului internațional este un simplu drept material, format fiind din norme juridice care soluționează pe fondul lor raporturile de dreptul comerțului internațional.

Putem totuși identifica o corelație logică între ele. În cazul unui raport juridic de dreptul comerțului internațional, care prin el însuși este un raport de drept privat cu element de extraneitate, se naște evident un conflict de legi, în sensul că trebuie identificat sistemul de drept aplicabil. În acest punct intervine dreptul internațional privat, care, prin normele sale conflictuale, va identifica sistemul de drept ce va reglementa raportul de dreptul comerțului internațional.

### **3. Dreptul internațional privat și dreptul internațional public**

Inevitabilă pare comparația care trebuie să fie făcută între două ramuri care, cel puțin din punct de vedere etimologic, par foarte asemănătoare: este vorba despre dreptul internațional privat și dreptul internațional public.

Singura asemănare dintre cele două ramuri este dată de caracterul internațional al raporturilor juridice care intră în obiectul de studiu al celor două ramuri.

Dacă vorbim de raporturile juridice proprii celor două ramuri, trebuie imediat să constatăm că, dacă unul se referă la raporturi juridice de drept privat, al doilea se referă la raporturile juridice de drept public.

Subiectele acestor raporturi juridice sunt total diferite în sensul că, în timp ce, în cazul dreptului internațional public, raporturile juridice se nasc între state și organizații internaționale guvernamentale, în cazul dreptului internațional privat, raportul se naște între subiecte ce se află pe poziție de egalitate juridică, chiar și statul care intervine ca parte

într-un asemenea raport comportându-se ca un simplu subiect de drept privat.

Pe de altă parte, o mare diferență între cele două ramuri de drept este aceea că, spre deosebire de dreptul internațional public, care, datorită izvoarelor sale<sup>1</sup> de bază reprezentate de tratatele și convențiile internaționale, are un caracter pur interstatal, dreptul internațional privat este o ramură a dreptului intern al fiecărui stat, el avându-și în principal izvorul în actele normative interne ale statului respectiv.

#### **4. Dreptul internațional privat și diferite discipline de drept public intern**

Deși la prima vedere între dreptul internațional privat și ramurile dreptului public intern, cum ar fi dreptul penal, dreptul administrativ sau dreptul financiar, nu pare a exista vreo interferență, totuși trebuie analizate comparativ pentru a identifica posibile elemente de legătură.

În principiu, deși raporturile de drept public pot, la rândul lor, să conțină un element de extraneitate, ce le-ar putea face asemănătoare raporturilor de drept internațional privat, acestea nu pot însă da naștere unor conflicte de legi deoarece, în legătură cu acestea, instanța sesizată (în cazul nostru, judecătorul român) va fi ținută întotdeauna să aplice normele materiei proprii. Întotdeauna, într-un raport de drept public, unul dintre subiecte este statul, care acționează de pe poziția de subordonare juridică față de cel de-al doilea subiect al raportului juridic. Spre exemplu, în cazul în care un străin săvârșește o infracțiune sau o contravenție pe teritoriul României, el va intra într-un raport juridic, de drept penal sau administrativ, cu statul român. În legătură cu un asemenea raport, chiar dacă se constată foarte simplu existența elementului de extraneitate reprezentat de cetățenia celui care a săvârșit infracțiunea sau contravenția, legea aplicabilă va fi întotdeauna legea română<sup>2</sup>.

---

<sup>1</sup> A se vedea R. Miga-Besteliu, *Drept internațional. Introducere în dreptul internațional public*, Ed. All, București, 1997, p. 11 și urm.

<sup>2</sup> A se vedea C. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Șansa, București, 1995, pp. 49-58.

Totuși, așa cum spuneam, se poate stabili o corelație între aceste discipline de drept public și dreptul internațional privat, atunci când, spre exemplu, avem de-a face cu declanșarea răspunderii civile delictuale generate de fapta penală a unui cetățean străin care creează prejudicii civile. În această situație, în timpul derulării procesului penal se poate pune problema laturii civile care declanșează un raport de drept internațional privat și, implicit, întrebarea *ce lege va governa raportul juridic delictual*, la care va trebui inevitabil să răspundă dreptul internațional privat prin normele sale conflictuale.

## CAPITOLUL 3

# IZVOARELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT

Fiecare ramură de drept are la bază un ansamblu de acte normative esențiale ce conțin principalele norme juridice care interesează respectiva ramură. Dreptul internațional privat este, la rândul său, o ramură a dreptului privat român. Având această trăsătură, nici el nu poate să facă notă discordantă în sensul că, la rândul său, își extrage seva din diferite izvoare de drept.

Fiind o ramură de drept care vizează un raport juridic cu element de extraneitate, fapt ce-i conferă și acel caracter de internaționalitate, dreptul internațional privat are un set de izvoare de drept interne, dar și un set de izvoare externe.

### **1. Izvoare interne**

În legătură cu izvoarele interne, până la aderarea României la Uniunea Europeană la 1 ianuarie 2007, situația era mai simplă, putând vorbi de cele două mari categorii tradiționale în sistemul de drept al oricărui stat, respectiv actele normative și, acolo unde este cazul, uzanțele și practica judiciară sau arbitrală de drept internațional privat.

Aderarea la Uniunea Europeană a creat o dilemă, ușor de rezolvat, credem noi, și anume dacă actele normative extrem de numeroase și importante pentru dreptul internațional privat, elaborate de organele legislative ale Uniunii, cu aplicabilitate directă și universală în statele membre, ar trebui să fie considerate izvoare internaționale sau izvoare interne ale dreptului internațional privat dintr-un stat membru.

Părerea noastră este că regulamentele europene care interesează dreptul internațional privat trebuie considerate izvoare interne ale dreptului internațional privat român.

### ***1.1. Actele normative ca izvoare interne***

Actele normative ca izvoare interne ale dreptului internațional privat român pot fi, la rândul lor, subclasificate în<sup>1</sup>:

- izvoare specifice;
- izvoare nespecifice.

#### ***1.1.1. Izvoare specifice***

Până la 1 octombrie 2011, în materia Dreptului internațional privat român, principalul act normativ special în materie era Legea nr. 105/1992 privind raporturile de drept internațional privat român<sup>2</sup>. Acest act normativ reprezenta, în fapt, instrumentul juridic de bază, unde regăseam ansamblul normelor conflictuale, adică al normelor juridice de trimitere, de fixare sau, altfel spus, al normelor care rezolvă conflictele de legi născute ca urmare a apariției în cadrul unui raport juridic de drept privat a unui element de extraneitate, norma conflictuală indicând care dintre sistemele de drept în prezență urmează să soluționeze pe fond raportul juridic de drept privat cu element de extraneitate.

Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, pe teritoriul României au devenit aplicabile automat anumite reglementări europene de aplicație imediată și obligatorie, multe dintre acestea interferând cu materia dreptului internațional privat. Altfel spus, au devenit aplicabile în sistemul nostru juridic Regulamentele europene care conțin dispoziții speciale de drept internațional privat, prin care se unifică în anumite materii sistemele europene de norme conflictuale.

Prin intrarea în vigoare a actualului Cod civil s-a făcut un pas foarte important pentru dreptul internațional privat român. Acesta preia în conținutul său dispozițiile fostei legi-cadru în materie, respectiv Legea nr. 105/1992, aducând și anumite viziuni noi în domeniu.

Al doilea pas, la fel de important, a fost și acela în care actualul Cod de procedură civilă a intrat în vigoare la 15 februarie 2013.

---

<sup>1</sup> Pentru această subclasificare, a se vedea D.A. Sitaru, *op. cit.*, p. 59.

<sup>2</sup> Publicată în M. Of. nr. 245 din 1 octombrie 1992.

Și spunem că apariția acestui act normativ interesează în mod esențial și dreptul internațional român tocmai pentru că, la rândul său, preia în Cartea a VII-a dispozițiile din vechea Lege nr. 105/1992 privind procesul civil internațional.

Pe de altă parte, așa cum spuneam, există o serie de regulamente europene care interesează Dreptul internațional privat, atât din perspectiva aplicării sale efective pe teritoriul României cu cauzistica relevantă, cât și din perspectiva comparării cu modul în care aceleași norme juridice au fost implementate, devenind izvor de practică judiciară pe teritoriul altor state membre ale Uniunii Europene.

Principalele acte normative unionale la care ne vom referi în continuare vor fi:

– Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I)<sup>1</sup>;

– Regulamentul (CE) nr. 864/2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II)<sup>2</sup>;

– Regulamentul (UE) nr. 1259/2010 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în domeniul legii aplicabile divorțului și separării de corp (Roma III)<sup>3</sup>;

– Regulamentul (UE) nr. 848/2015 privind procedurile de insolvență<sup>4</sup>;

– Regulamentul (CE) nr. 1215/2012 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială<sup>5</sup>;

– Regulamentul (CE) nr. 1111/2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de minori, de reformare a Regulamentului (CE) nr. 2201/2003<sup>6</sup>;

– Regulamentul (CE) nr. 4/2009 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere<sup>7</sup>;

---

<sup>1</sup> Publicat în JO L 177 din 4 iulie 2008.

<sup>2</sup> Publicat în JO L 199 din 31 iulie 2007.

<sup>3</sup> Publicat în JO L 343 din 29 decembrie 2010.

<sup>4</sup> Publicat în JO L 141 din 5 iunie 2015.

<sup>5</sup> Publicat în JO L 351 din 20 decembrie 2012.

<sup>6</sup> Publicat în JO L 178 din 25 iunie 2019.

<sup>7</sup> Publicat în JO L 7 din 10 ianuarie 2009.